

عنوان مقاله:

معرفت در اندیشه عرفانی شیخ نجم الدین کبری

محل انتشار:

پژوهشنامه فلسفه دین، دوره 2، شماره 2 (سال: 1383)

تعداد صفحات اصل مقاله: 19

نویسنده:

احمد پاکتچی - استادیار گروه قرآن و حدیث دانشگاه امام صادق(ع)، تهران، ایران

خلاصه مقاله:

نجم الدین کبری (د ۶۱۸ ق)، یکی از شخصیت های اثر گذار و نو اندیش در حوزه عرفان نظری است که تاملات او در حوزه های انسان شناسی، فلسفه ذهن و به خصوص معرفت، در تاریخ تصوف و تاریخ معرفت شناسی اسلامی حائز اهمیت است. او در بحث پیرامون "خواطر"، گونه های مختلف خواطر نورانی و ظلمانی را مورد بحث قرار داده و آنگاه به گونه ای برتر از خواطر، یعنی الهام الهی پرداخته و تصویری کامل از نظریه یادآوری را ارائه داده است. نزد او، انسان برای زندگی خاکی خود به حواس و عقل نیازمند است، اما برای دست یافتن به معرفتی در باره حقایق جهان، در حالت کوری است، مگر آنکه با مجاهده پرده از پیش او بر افتد نجم الدین، عقل را به عنوان نعمتی الهی برای دستیابی به معرفت مورد ستایش قرار داده، اما از فریفته شدن آن به ادراکات حسی و دانایی های دنیوی نگران بوده است. او به حقیقتی عظیم در عالم نورانی به عنوان "عقل کبیر" باور دارد که تنها ابزار در یافتن آن، همان عقل فردی متعلق به انسان، یا "عقل صغیر" است. به باور او هیچ گوهری جز جنس خود را نتواند دید. در راستای برون آمدن از کوری، نجم الدین مبحث "غیبت" را گشوده است، حالتی برخاسته از تصفیه وجود که سالک را قادر می سازد تا برخی از حقایق پنهان عالم را مشاهده کند. او به سه مرتبه از غیبت اشاره کرده است که مرتبه نازل آن که برای عموم مردم دست یافتنی است و والا ترین مرتبه اش، شهادت حقیقی است که برای برترین انسان هاست. نجم الدین با سخن از "ذوق"، به مثابه گونه ای از حس غیبی که قدرت تمیز حقایق را به انسان می دهد، ذوق را در تقابل با مشاهده قرار داده و مباحثه معرفتی خود را بسط داده است؛ وی در این تقابل برآن است تا در برابر وضوح حاصل از مشاهده، معرفت حاصل از ذوق را معرفتی حقیقی و شایسته اعتبار، اما با گونه ای از ابهام و عدم وضوح بر شمارد. نزد او سبب مشاهده گشوده شدن بصیرت به کنار رفتن پوشش ها از پیش روی، و سبب ذوق تبدیل وجود و "ارواح" است.

کلمات کلیدی:

نظریه معرفت، تصوف، عرفان سوداگرانه، یادآوری، غیبت، ذوق

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1879905>

